

IV kursuse „20. sajandi kirjandus“

Õppeprotsessi kirjeldus

Kursuse sisu ja taotlused

Kursuse „20. sajandi kirjandus“ eesmärk on sarnane II kursuse eesmärgiga: kujundada terviklik kirjandus- ja kultuurilooline teadmiste süsteem ning ajatelg edasisteks kirjandusõpinguteks. Ainesisus on esitatud ajastatud kõige ilmekamalt esindavad autorid, kelle hulgast teeb õpetaja valiku, keda põhjalikumalt tutvustada, arvestades tekstide kättesaadavust, oma eelistusi, aega, õpilaste võimeid ja huve. Kursuse vältel loetakse tervikuna läbi vähemalt neli ainekavas nimetatud autori teost nii eesti kui ka maailmakirjandusest.

Ülevaateteemade kõrval on tähtis pakkuda õpilasele võimalust otsida tekstidest ajastule või voolule iseloomulikku, et õpikust loetut või õpetaja räägitut kinnistada. Ajastute, voolude ja neid esindavate autorite teostega tutvutakse kursuse jooksul peamiselt tunnis analüüsivade tekstikatkendite kaudu. Analüüsi tulemusena juhitakse õpilase tähelepanu teemadele ning probleemidele, mida eri asjastute kirjanikud on pidanud vajalikuks kujutada. Hilisemate kursuste käigus saab õpitule tuginedes luua paralleele, võrrelda ja leida erinevusi näiteks selles, mida on inimene väärtustanud ning kuidas on moraalsed tõekspidamised ja esteetilise maitsehoiakud aegade jooksul muutunud.

Maailmakirjanduse arengulooga paralleelselt vaadeldakse kirjanduse kujunemist Eestis, pöörates tähelepanu sellele, kui lühikese ajaga on eesti kirjandus jõudnud maailmakirjanduse tasemele. Kursuse jooksul kinnistub arusaam, et eesti kirjandus ei ole eraldiseisev nähtus, vaid moodustab koos teiste maade autorite loominguga maailmakirjanduse terviku.

Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Hindamise alus on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010, § 29 ja 30), gümnaasiumi riiklik õppekava (01.09.2014, § 15-18) ja kooli õppekava.

Hindamise abimaterjale:

Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse veebileht “Õppimist toetav hindamine” – <https://6ppimisttoetavhindamine.wordpress.com/>;

M. Jürimäe, A. Kärner, L. Tiisvelt “Kujundav hindamine kui õppimist toetav hindamine” – http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/ht/oppimist_toetav_hindamine_kokkui.pdf;

Andrus Org, “Kujundav hindamine kirjanduse õpetamisel” – <http://oppekava.innove.ee/kujundav-hindamine-kirjanduse-opetamisel/>

Õppeprotsessi kirjeldus koosneb järgmistest osadest: üldpädevuste kujundamine kirjandustunnis, kursuse õpitulemused, õppesisu (teema, põhimõisted, õppetegevusi ja meetoodilisi soovitusi, lõiming, soovitatavaid digimaterjale).

Üldpädevuste kujundamine kirjandustunnis

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Ilukirjandus- jt tekstide eesmärgistatud lugemine ja analüüs, arutlemine loetu üle ja omaloominguline töö aitab tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning

nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada kunsti ja loomingut ning kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel; olla salliv ja koostööaldis ning panustada ühiste eesmärkide saavutamisse. Kirjandus aitab arendada suutlikkust hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide ja eetika seisukohast.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Sotsiaalseid oskusi arendavad kõik kirjandustunnis koostöös sooritatud ülesanded, need aitavad toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku õppijana, arvestades eri suhtlusi ja sh suhtluskeskkondade reegleid. Eri liiki tekstide lugemine ja analüüs aitab näha ühiskondlikku mitmekesisust, arutleda inimõiguste, religioonide ja rahvuste omapära ja väärtushinnangute erinevuse üle, õpetab märkama probleeme ja nägema nende lahendusteid, õpetab vastutust ühiskonnaliikmena. Eri ajastuid ja ühiskonnaelu kajastavate tekstide lugemine ning tõlgendamine toetab ka sotsiaalse sidususe kujunemist.

Enesemääratluspädevus. Kirjandusteose tegelase analüüs võimaldab õpilasel nt arutleda inimeste nõrkade ja tugevate külgede üle, näha seoseid võimete ja võimaluste vahel, märgata probleeme ja pakkuda neile lahendusi. Kirjandusteose analüüs annab hea võimaluse suhestuda kujutatuga, analüüsida iseenda käitumist eri olukordades ja inimsuhetes, annab võimaluse määratleda enda loovvõimeid ja hinnata ennast eri liiki tekstide lugeja ja loojana.

Õpipädevus. Kirjandustunnis areneb õpilaste suutlikkus organiseerida oma tööd nii ükski, paaris kui rühmas töötades, nad õpivad kasutama eri teabeallikaid, õpistrateegiaid ning õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades. Kirjandustunnis õpitakse ümbritsevat tekstilist mitmekesisust tundma ja eri liike tekste looma.

Suhtluspädevus. Kirjandustunnis areneb suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt nii suuliselt kui kirjalikult väljendada, oma seisukohti esitada ja põhjendada.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kirjandustunnis loetud tekstid, kirjutatud arutlused ja peetud diskussioonid aitavad mõista loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust ning mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale; mõista teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske.

Ettevõtlikkuspädevus. Kirjandustunnis on võimalik eri liiki ülesandeid sooritades olla loov ja algatusvõimeline, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid; kasutada eri elu- ja tegevusvaldkondades omandatud teadmisi ja oskusi, planeerida oma tööd, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest.

Digipädevus. Kirjandustunnis areneb õpilaste suutlikkus kasutada kiiresti uuenevat digitehnoloogiat; areneb oskus leida, kriitiliselt hinnata ja säilitada vajalikku teavet. Õpilasel on võimalik osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd eri digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraal- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus. (Vt ka Digipädevus õppekavades ja ülesanded digipädevuse kujundamiseks. Innove. – <http://oppekava.innove.ee/digipadevus-oppekavades/> Digivõimalused õppimises ja õpetamises”. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus 2014. – <http://www.curriculum.ut.ee/et/opetajalekoolile/konverents-05-11-2014>)

Abiks:

„Üldpädevuste kujundamisest aineõpetuses” Tallinna Ülikool 2016. Koostaja-toimetaja Merilin

Aruvee. – https://issuu.com/oliverhainsalu/docs/ldpdevused_korrektuuriga-viimane_13

Kursuse õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) nimetab 20. sajandi eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid;
- 2) seostab 20. sajandi eesti kirjandust Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega;
- 3) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli 20. sajandi proosa-, luule- või draamateost eesti või maailmakirjandusest;
- 4) tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

1. ÕPPESISU. 20. sajandi modernistlikud voolud. Modernistlik luule. Vene sümbolistlik luule: Blok; eesti sümbolistlik luule: E. Enno; futurism: Majakovski; akmeism: Ahmatova; impressionism: Ridala; „Siuru“ ja „Tarapita“; impressionistlik ja ekspressionistlik luule. (2 tundi)

Põhimõisted: modernism, akmeism, futurism, impressionism, sümbolism
absurd, eksistentsialism, maagiline realism

Õppetegevusi ja meetodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb luulenäiteid erinevatelt vene ja eesti modernistlikelt autoritelt;
- analüüsib luule kujundlikkust ja sõnumit;
- toob välja voolule iseloomulikud sisu ja vormitunnused;
- võrdleb vene ja eesti modernistlikku luulet;
- meenutab modernismile eelnenud kirjanduslike voole;
- esitab klassile iseseisvalt otsitud modernistliku luuletuse või luulepõimiku;
- loeb luulenäiteid erinevatelt vene ja eesti modernistlikelt autoritelt;
- toob välja voolule iseloomulikud sisu ja vormitunnused;
- tutvub erinevaid allikaid kasutades „Siuru“ ja „Tarapita“ liikmeskonna ja tegevusega, valib ühe autori, kelle loomingusse süveneb põhjalikumalt.

Arutlusteemasid

Murrangulised ajad ühiskonnas ja nende kajastusi kirjanduses. Uute kirjanduslike võtete vastuvõtt lugejate poolt. Elitaarne kirjandus.

Lõiming

Ajalugu: sotsialistlik revolutsioon Venemaal.

Kunstiõpetus: modernistlikud kunstivoolud impressionism, ekspressionism, sümbolism.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Kirjanduslikud voolud Eestis XX sajandi algul. –

http://entsyklopeedia.ee/artikkel/kirjanduslikud_voolud_ja_suundumused_eestis_1918%E2%80%931940

Noor-Eesti esimene album. –

http://krzwlive.kirmus.ee/et/noor/noor_eesti?item_id=277&table=Books&book_id=277&action=flash_gallery&html=1&hide_template=1

Kivikas, Albert. Maha lüüriline shokolaad! –

http://galerii.kirmus.ee/erni/rmtk/kivi/maha_ftx.html

Audio

Anna Ahmatova elu ja luule. – <http://arhiiv.err.ee/vaata/mustiline-venemaa-anna-ahmatova>

Ajalootund kirjanike rühmitusest Siuru ja sellest ajast – <https://arhiiv.err.ee/vaata/ajalootund-r2-s-ajalootund-r2-s-kirjanike-uhendusest-siuru-ja-selle-ajast-i>

Kirjanduse tähestik. Gustav Suits. –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kirjanduse-tahestik-kirjanduse-tahestik-gustav-suits>

Maailmapilt: Underi ja Tuglase kirjavahetus. –

<https://arhiiv.err.ee/vaata/maailmapilt-maailmapilt-underi-ja-tuglase-kirjavahetus/similar-30488>

Audiovideo

Muuseumirott – Siuru. – <https://arhiiv.err.ee/vaata/muuseumirott-siuru-1>

Muuseumirott – Tarapita. – <https://arhiiv.err.ee/vaata/muuseumirott-tarapita>

Olesk, S., Laak, M. 2008. Noor-Eesti rollist eesti kirjandus- ja kultuuriloos. – Methis, nr 1–2, lk 7–20 (vt kogu Noor-Eesti erinumbrit).

2. ÕPPESISU. Modernistlik proosa: Joyce, Woolf, Kafka, Tuglas. (3 tundi)

Põhimõisted: modernism, ekspressionism, „teadvuse vool“, sisemonoloog

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane:

- teeb kokkuvõtte modernismi tunnustest;
- loeb katkendeid Joyce'i „Ulyssesest“, Kafka „Ameerikast“ ja „Protsessist“;
- leiab loetud katkenditest modernismi tunnuseid ja arutleb romaani teemade üle;
- analüüsib Kafka stiili, leides tekstist iseloomulikke näiteid;
- loeb Tuglase novelli „Yggdrasil-puu“ või „Androgüüni päev“;
- määratleb novelli modernistliku olemuse, leiab novellist müütilisi ja muinasjutulisi algeid;
- arutleb rühmas novelli tõlgendusvõimaluste üle.

Arutlusteemasid

Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid.

Kirjanduse adressaat. Autori koht oma ajastu kirjanduses. Modernism maailma ja eesti kirjanduses. Muistsete müütide kandumine kirjandusse. Ilmapuu tähendus. Inimese üksijäetus, kirjutatud ja kirjutamata seadused.

Lõiming

Ühiskonnaõpetus: inimõigused ja kohustused, seadused.

Bioloogia: mõlemasoolisus.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Tuglase novelliauhinnad. – <http://www.luts.ee/kirjandusveeb/index.php/kirjandusauhinnad/eesti-taenased-kirjanduspreemiad/159-friedebert-tuglase-novelliauhind>

Audio

Tuglase „Meri“. Loeb Mikk Mikiver (1984). – <http://arhiiv.err.ee/guid/14913>

Audiovideo

Franz Kafka novelli „Metamorfoos“ loeb Jüri Krjukov. ERRi „Klassikalood“ (1986). – <http://arhiiv.err.ee/vaata/klassikalood-klassikalood-franz-kafka-metamorfoos-01>
<http://arhiiv.err.ee/vaata/klassikalood-klassikalood-franz-kafka-metamorfoos-02>

Franz Kafka „Protsess“ (BFM 2010). – <https://vimeo.com/41843389>

Franz Kafka eluloofilm. Stuart Cornfeld ja Harry Benn, peasas Jeremy Irons (1991). – https://www.youtube.com/watch?v=i_MmwyazJBk

Tuglase elu. Elo Tuglase ja Friedebert Tuglase kirjad. Ingo Normeti lavastus (1986). – <https://arhiiv.err.ee/seeria/tuglase-elu/lavastuslik/31>

<https://arhiiv.err.ee/vaata/tuglase-elu-2>

Tekst

F. Tuglase impressionistlik romaan „Felix Ormusson“. –

http://krzwlive.kirmus.ee/et/lisamaterjalid/ajatelje_materjalid?item_id=166&page_start=&table=Bo oks

3. ÕPPESISU. Hesse romaanid „Siddhartha“, „Stepihunt“, „Klaaspärlimäng“. (4 tundi)

Põhimõisted: modernistlik romaan, kultusteos

Õppetegevusi ja meetodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb tervikuna läbi Hesse romaani „Stepihunt“;
- selgitab teose ülesehituslikku eripära;
- lahendab rühmatööna ülesanded romaani probleemide kohta, leiab oma väidete tõestamiseks tekstinäiteid teosest;
- loeb Hesse romaani „Siddhartha“ alguspeatükid ja arutleb Siddhartha kodust lahkumise õigustatuse üle;
- loeb katkendeid romaanist „Klaaspärlimäng“ ja konspekteerib õpetaja või kaasõpilase koostatud ülevaadet romaanist;
- arutleb rühmas ideaalse ühiskonna määravate joonte üle;
- koostab rühmatööna ühe võimaliku klaaspärlimängu variandi;
- teeb loetu põhjal järeldusi Hesse maailmavaate ja kirjandusliku stiili kohta, arutleb põhjuste üle, miks just Hessele on määratud Nobeli kirjanduspreemia;
- uurib internetiallikatest Nobeli preemia kohta.

Arutlusteemasid

Elutõde ja kunstitõde. Erinevad maailmavaated kirjanduspeeglis. Inimese elu eesmärk ja selleni jõudmise teed. Tõsine ja mänguline eluviis. Intellektuaalsuse ja meelelisuse osa elus.

Huumori vajalikkus. Ideaalühiskond.

Lõiming

Usundiõpetus: budismi ajalugu.

Geograafia: Euroopa ja Lõuna-Ameerika, Colombia.

Muusikaõpetus: Mozart, Viini klassikud, XX sajandi alguse populaarne tantsumuusika, džäss.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Nobeli kirjanduspreemia statuut. –

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/literature/espmark/index.html

Kõik Nobeli kirjandusreemia saanud kirjanikud. –

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/index.html

Ülesanne

Nobeli kirjanduspreemia laureaatide leidmise mäng. –

<http://www.nobelprize.org/educational/literature/namesearch/1981-2000.html>

Audio

Hermann Hesse novell „Eurooplane“. Loeb Andres Raag (1999). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kirjandusminutid-hermann-hesse-eurooplane>

Tekst

Tiit Kändleri artikkel „Sada aastat Nobeli preemiate saatel“ (2002). –

<http://www.kool.ee/?1512>

4. ÕPPESISU. „Kadunud põlvkond“ (3 tundi)

Põhimõisted: kadunud põlvkond

Õppetegevusi ja meetodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb tervikuna või katkenditena Fitzgeraldi romaani „Suur Gatsby“, sõnastab tegelaste suhtumised, püüdlused ja unistused ning võrdleb neid tänapäeva inimeste omadega;
- loeb Remarque'i romaani „Triumfikaar“, Hemingway romaani „Hüvasti, relvad“ või „Ja päike tõuseb“, leiab „kadunud põlvkonna“ teoste tegelaskujudes, sündmustikus ja meeleoludes sarnast;
- uurib autorite elukäigu mõju nende loomingule;
- kirjutab blogisissekande ühest kadunud põlvkonna autori teosest.

Arutlusteemasid

Ihaldatavad väärtused eri ajastutel. Kirjandus ja ideaalid, kirjandus ühiskondlik- poliitiliste vastuolude kajastajana. Põlvkondlikud ideaalid. Raha tähtsus ja tähtsusetus.

Lõiming

Ajalugu: I maailmasõda, Euroopa kahe maailmasõja vahel, suur depressioon.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Kirjandusblogi „Suurest Gatsbyst“ ja filmi trailer. –

<http://raagimeraamatutest.blogspot.com/2013/08/francis-scott-fitzgerald-suur-gatsby.html>

5. ÖPPESISU. K. Vonnegut, J. D. Salinger (3 tundi)

Põhimõisted: Ameerika ulmeromaan, novell

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- tutvub õppekirjanduse põhjal Ameerika kirjanike K. Vonneguti ja J. D. Salingeriga;
- loeb Salingeri novelle ja koostab ülevaate nende võtmeteemadest;
- valib läbilugemiseks ühe Vonneguti romaani ja kirjutab sealt välja mõtteteri, kommenteerib neid ja seostab tänapäeva Eesti eluga;
- arutleb klassikaaslastega, milliseid ühiskonnaelu probleeme Vonneguti teosed käsitlevad ja kuidas.

Arutlusteemasid

Kirjandus humanistlike väärtuste hoidja ja kujundajana. Teose sõnum. Ilukirjandus ja ühiskonnakriitika.

Lõiming

Ühiskonnaõpetus: diskrimineerimisilmingud, laste õigused.

Füüsika: Einsteini relatiivsusteooria, aja suhtelisus.

Soovitatavaid digimaterjale**Tekst**

Tauno Vahteri intervjuu „Kurt Vonnegutiga: „Mida vanemaks ma saan, seda parem ma enne olin.““ (2004) –

<http://ekspress.delfi.ee/areen/kurt-vonnegut-mida-vanemaks-ma-saan-seda-parem-ma-enne-olin?id=68997699>

6. ÖPPESISU. Eksistentsialism. Camus ja Sartre (4 tundi)

Põhimõisted: eksistentsialism, absurd, piirolu, vabadus, vastutus

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb läbi viimase peatüki Camus' esseest „Sisyphose müüt“, analüüsib Camus' tõlgendust tuntud antiikmüüdist
- arutleb vestlusringis vabaduse ja vastutuse üle,
- arutleb tähtsamate eksistentsiaalsete probleemide üle ja sõnastab oma seisukoha inimese valikuvabaduse kohta.
- loeb tervikuna läbi Camus' „Katku“ või „Võõra“, leiab teosest eksistentsialistlikke jooni,
- toob välja Camus' eksistentsialismi põhiseisukohad,

- kirjutab lugemiskontrolli Camus' teose põhjal,
- arutleb Sartre'i ja Camus' tähenduse üle Euroopa kirjanduse kontekstis.

Arutlusteemasid

Inimolemise mõte ja tähendus. Eksistentsi piirilud. Inimese vastutus maailma ees. Kirjandus kui piiride avardaja. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid. Žanripiirid ja nende muutumine. Kirjaniku positsioon ja vastutus ühiskonnas.

Lõiming

Ajalugu: II maailmasõja järgne Euroopa.

Filosoofia: eksistentsialistlikud filosoofiad.

Ühiskonnaõpetus: õigusabi, süü ja karistus, indiviidi õigused ja kohustused.

Soovitavaid digimaterjale

Audio

Albert Camus „Pagendus ja kuningriik“. ERRi „Kultuurikaja“. –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kultuurikaja-kultuurikaja-03-04-2004>

Ene Graubergi saade „Filosoofia ja kultuur. Albert Camus“ (1991). –

<https://arhiiv.err.ee/vaata/filosoofia-ja-kultuur-filosoofia-ja-kultuur-albert-camus>

Jüri Talvet Albert Camus' st saatest „R2 koolis. Jüri Talvet (2006) –

<https://arhiiv.err.ee/vaata/r2-koolis-r2-koolis-juri-talvet>

Tekst

Jüri Talveti artikkel „Eksistentsialism on humanism“ Sirp 2002.04.10. –

<http://www.sirp.ee/archive/2002/04.10.02/sirp.html>

Ivika Heina käsitus Camus' romaanist „Katk“. Kirjandusõpetus gümnaasiumis“ I. Koostaja Heily Soosaar. Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi toimetised 5. Tallinn: Avita, 2006.

Sartre, J.-P. 1987. Seletus „Võõrale“. – Vikerraar, nr 6.

Kalle Käsperi artikkel „Misantroopia lühiajalugu. Mõtteid „livelduse“ ilmumise puhul“. –

<http://www.sirp.ee/archive/2002/04.10.02/sirp.html>

7. ÕPPESISU. Modernistlik draama. Absurdidraama: Ionesco ja Beckett (2 tundi)

Põhimõisted: absurdihuumor, absurdidraama

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- tutvub katkendi põhjal Ionesco absurdidraamaga „Kiilaspäine lauljatar“;
- arutleb absurdikirjanduse eesmärkide ja sõnumi üle;
- loeb/vaatab (video)katkendi Beckett'i absurdidraamast/lavastusest „Godot'd oodates“;
- võrdleb kaht absurdidraamat;
- analüüsib absurdidraama tegelasi, olukordi ja ajakujutust.

Arutlusteemasid

Absurdikoomika olemus. Huumori ja traagilise meelelaadi vastandumine igapäevaelus ja kirjanduses.

Traagilised ja huumorilembesed kirjanikud. Erandlikud ja tavapärased olukorrad; koomika, traagika, dramatism ja tragikoomika.

Lõiming

Kunst: karikatuur.

Ühiskonnaõpetus: Euroopa II maailmasõja järel.

Soovitavaid digimaterjale

Audiovideo

Becketti draama „Godot’ d oodates“ Michael Linddsay-Hoggi lavastuses (2001) –

<https://www.youtube.com/watch?v=Wifcyo64n-w>

8. ÖPPESISU. Maagiline realism: Marquez ja Borges (3 tundi)

Põhimõisted: maagiline realism

Õppetegevusi ja meetodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb läbi Marqueze’ novellid „Sinise koera silmad“ ja „Kadunud aja meri“ või katkendi romaanist „Sada aastat üksildust“;
- sõnastab oma lugemismulje;
- iseloomustab loetud novellide ja katkendite põhjal maagilist realismi;
- loeb läbi Borgese novelli „Ülevaade Herbert Quaini loomingust“;
- kirjutab loovtöö loetud novelli põhjal.

Arutlustemasid

Kirjandus kui piiride avardaja. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid. Žanripiirid ja nende muutumine. Folkloorne pärand autoriloomingus.

Lõiming

Geograafia: Lõuna-Ameerika – Colombia ja Arfgentina.

Usundiõpetus: erinevate rahvaste mütoloogilised uskumused ja rahvapärимused.

Ühiskonnaõpetus: vägivald probleemide lahendamise võimalusena.

Soovitavaid digimaterjale

Video

Razec Ozali filmiversioon Marqueze „Sinise koera silmadest“ („Eyes of a Blue Dog“ (2015)) –

<https://www.youtube.com/watch?v=ZtwmRs9ANsc>

Tekst

Raamat: Leander Petzoldt. Maagia. Tekkelugu, maailmapilt, uskumused, rituaalid.

(Peatükk maagiapärимusest Eestis: Reet Hiemäe)

Tartu 2015: EKM Teaduskirjastus, Eesti Folkloori Instituut

Värvid, arvud, kujundid. Esivanemate maailmapildist. Enn Ernits, Mikk Sarv, Ülo Tedre, Madis Kõiv, Vello Lõugas, Tõnis Vint, Ants Viires, Ülo Stöör, Heino Eelsalu. Mäetagused 61. –

<http://www.folklore.ee/tagused/nr61/>

9. ÕPPESISU. 60.–80. aastate proosa areng. Kundera, Traat, Kross, Unt. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsialismi mõjud, võõrandumine, grotesk. Postmodernism. (3 tundi)

Põhimõisted: grotesk, postmodernism

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb katkendeid Kundera romaanist „Olemise talumatu kergus“;
- eritleb Kundera teemaderingi ja probleeme romaanikatkeni põhjal;
- leiab postmodernismi tunnuseid Undi draamas „Keiser Nero eraelu“ või „Good-bye, baby“;
- loeb läbi Undi „Kuuvarjutuse“ või „Räägivad ja vaikivad“ ning vastab lugemiskontrollina.

Arutlusteemasid

Kirjaniku positsioon ja vastutus ühiskonnas. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge.

Lõiming

Ajalugu: sotsialism Euroopas pärast II maailmasõda, Rooma keisririigi langus, keiser Nero.

Kunst: postmodernism.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Anneli Kasela „Kirjandusraali“ võistlustöö M. Undi „Sügisball“ (2015). –

<http://annelykasela.wix.com/sygisball>

Audio

Marju Lauristin räägib Mati Undist (2013). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kohustuslik-kirjandus-marju-lauristin-ja-mati-unt>

Audiovideo

Õhtutund kirjanikuga. Mati Unt. ERRi arhiiv (1984). –

<https://arhiiv.err.ee/vaata/ohitutund-kirjanikuga-mati-unt>

Unt ja Vahing. Luule Epner räägib Undi teatrist. (2004). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/litter-litter-unt-ja-vahing>

Telemängufilm „Võlg“ (1966). – <http://arhiiv.err.ee/vaata/volg>

Tekst

Maarja Vaino Mati Undi 60.–70. aastate loomingust Keel ja Kirjandus 4/2015

Kraavi, Janek 2005. Postmodernismi teooria ja postmodernistlik kultuur. Viljandi Kultuuriakadeemia.

Jaanus, Maire 1990. Modernism Eestis: Mati Undi proosa. – Vikerkaar, nr 4.

Hennoste, Tiit 2011. Loengusari „Hüpped modernismi poole.“ 20. sajandi eesti kirjandusteadus

Euroopa kirjandusteaduse taustal. – <http://www.vikerkaar.ee/?s=Tiit+Hennoste&search-where=2>

10. ÕPPESISU. Kassetipõlvkond. Paul-Eerik Rummo. Arbujate mõjud: Alver, Talvik. Alliksaar. Viiding, Kareva, Hirv. 60.–80. aastad luules. (3 tundi)

Põhimõisted: kassetipõlvkond

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- koostab rühmatööna luulekava ühe autori loomingust;
- esitab rühmatööna luulekava klassile.

Arutlusteemasid

Luule funktsioonid ja tähendus ühiskonnas. Kirjaniku positsioon ja vastutus ühiskonnas. Vabavärsi või riimilise luule eelistamise põhjused.

Lõiming

Ajalugu: küüditamine, Hruštšovi sulaaeg 60ndatel, stagnatsiooniaeg.

Kunst: modernistlikud voolud, sümbolism.

Ühiskonnaõpetus: protestivormid totalitaarsetes ühiskondades, institutsioonid ja nende võim.

Soovitavaid digimaterjale

Audio

Paul-Eerik Rummo kogust „Lumevalgus-lumepimedus“ räägib Mart Velsker, Rummo luuletusi esitab Indrek Sammul ja laule tema tekstidele Tõnu Tepandi, telefoniintervjuu autoriga (2012). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kohustuslik-kirjandus-mart-velsker-ja-paul-eerik-rummo>

Enda jaoks kohustuslikust autorist Heiti Talvikust räägib Peeter Helme (2014). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kohustuslik-kirjandus-peeter-helme-ja-heiti-talvik>

Jelena Skulskaja räägib Juhan Viidingust, keda lapsepõlvesõbrad kutsusid geeniuuseks (2014). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kohustuslik-kirjandus-jelena-skulskaja-ja-juhan-viiding-juri-udi>

Audiovideo

Telefilm „Vaba vaimu saadik.“ Juhan Viiding (1998). – <http://arhiiv.err.ee/vaata/vaba-vaimu-saadik>

Telefilm „Üks pilk Betti Alverile (1988)“. – <http://arhiiv.err.ee/vaata/uks-pilk-betti-alverile>

11. ÕPPESISU. Tammsaare romaanid ja draamad. (4 tundi)

Põhimõisted: realistlik romaan, mütoloogiline romaan, tragöödia ja komöödia, poliitiline satiir

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- määratleb Tammsaare koha eesti kirjandus- ja kultuuriloos minevikus ja tänapäeval;
- loeb tervikuna läbi Tammsaare romaani „Põrgupõhja uus Vanapagan“;
- võrdleb Vanapagana muistendit Tammsaare romaaniga;
- leiab teosest eetilisi dilemmasid ja diskuteerib klassis nende üle;
- sõnastab teose väärtused;
- kirjutab romaani põhjal essee;
- loeb Tammsaare näidendit „Juudit“, leiab sellest põhiprobleemid;
- määratleb näidendis tragöödia tunnused;
- loeb Tammsaare näidendit „Kuningal on külm“ ja leiab sellest koomikavõtteid.

Arutlusteemasid

Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Folkloorne pärand autoriloomingus. Hea romaani tunnused.

Lõiming

Ajalugu: Euroopa enne II maailmasõda.

Ühiskonnaõpetus: ekspuuteerimine ja manipuleerimine.

Usundiõpetus: kristlikud töökspidamised, 10 käsku, religioossuse olemus.

Inimeseõpetus: moraalne ja amoraalne käitumine.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Kirjanikud: A. H. Tammsaare lugu. –

http://www.histrodamus.ee/?event=Show_main_layers&layer_id=178&lang=est

Audio

Tammsaare „Põrgupõhja uuest Vanapaganast“ räägib Jüri Arrak. (2013). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kohustuslik-kirjandus-juri-arrak-ja-a-h-tammsaare>

Audiovideo

Jaan Toominga lavastuse „Põrgupõhja uus Vanapagan“ põhjal tehtud film (1978). –

<https://arhiiv.err.ee/vaata/porgupohja-uus-vanapagan>

Tekst

A. H. Tammsaare tragöödia „Juudit“. –

http://krzwlive.kirmus.ee/et/lisamaterjalid/ajatelje_materjalid?item_id=305&page_start=&table=Books

Lunastuse teema „Põrgupõhja uues Vanapaganas“. Riho Saard. – <http://keeljakirjandus.eki.ee/285-293.pdf>

Mutt, Mihkel 2014. Tamjevski ja Dostosaare. –

<http://www.looming.ee/2014/09/tamjevski-ja-dostosaare/>

Kirjanikud: A. H. Tammsaare lugu.

Undusk, Rein 2004. Tammsaare topoloogilised paroodiad: „Põrgupõhja uus Vanapagan“. Keel ja Kirjandus, nr 1.

Haug, Toomas 2010. Klassikute lahkumine (Tuglas, Tammsaare jt). Eesti Keele Sihtasutus.

12. ÕPPESISU. Pagulaskirjandus. Pagulasproosa ja -luule. Laabani sürrealism. (2 tundi)

Põhimõisted: pagulaskirjandus, sürrealism

Õppetegevusi ja metoodilisi soovitusi

Õppetegevuse käigus õpilane

- loeb katkendi Ristikivi romaanist „Nõiduse õpilane“;
- analüüsib peategelase eesmärke ja saatuse kujunemist;
- leiab teosest legende ja müüte;
- loeb näiteid Laabani sürrealistlikust luulest.

Arutlusteemasid

Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele

ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. Kirjandus kui igatsus. Ajalugu ilukirjanduses. Müstilised teemad eesti autorite loomingus. Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid, vastuhakk traditsioonidele.

Lõiming

Ajalugu: keskaegne Euroopa, poliitika ja haridus.

Usundiõpetus: keskaegsed uskumused.

Kunst: sürrealism kunstis.

Soovitavaid digimaterjale

Veebileht

Väliseestlased ja väljarändamine. –

http://www.histrodamus.ee/?event=Show_main_layers&layer_id=229&lang=est

Keskaegsed linnad. –

http://www.histrodamus.ee/?event=Show_main_layers&layer_id=276&lang=est

Karl Ristikivi elust ja loomingust. –

<http://www.ristikivi.net/templ/index.php?page=1&lang=1>

Audio

K. Ristikivi romaani „Hingede öö“ alguse loeb Tõnu Mikiver. (2000). –

<http://arhiiv.err.ee/vaata/kirjandusminutid-karl-ristikivi-hingede-oo-03>

„Ankruketi lõpp on laulu algus“. Sürrealismist luules räägib Andres Ehin. Ilmar Laabani luule. (2004). –

http://raadioteater.err.ee/raadioteater/luuleroom/ankruketi_lopp_on_laulu_algus

Tekst

Linnar Priimägi artikkel „Sürrealismi võti“ Keel ja Kirjandus 6/2014. –

<http://kjk.eki.ee/ee/issues/2014/6/508>